

ANNA SZATKOWSKA

„Biuletyn Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego” – odkrywcze wyniki opracowania komputerowego

Wprowadzenie

Praca w bibliotece bywa często postrzegana jako mało ciekawa, raczej odtwórcza. O tym, jak mylnie jest to wyobrażenie, możemy przekonać się w praktyce. Jest to pewnego rodzaju zadanie, zwłaszcza dla osób dociekliwych, kreatywnych, traktujących codzienną pracę jako wyzwanie do podejmowania działań prawdziwie twórczych.

Przepastne magazyny Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (BU) kryją wiele „perełek”, których nie spotka się w innych bibliotekach naszego kraju – dzieł godnych odkrycia i opisanie.

Trzy lata temu BU przystąpiła do współpracy z Narodowym Uniwersalnym Katalogiem (NUKAT). W Oddziale Opracowania Czasopism i Wydawnictw Ciągłych podjęto wówczas decyzję o kompleksowej retrokonwersji, czyli o opracowaniu wszystkich tytułów czasopism, począwszy od litery A (mowa tu o starym katalogu kartkowym BU). I tak natrafiono na tytuł: „Biuletyn Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego”. Dla katalogujących jest rzeczą oczywistą, że jedną z podstawowych czynności przy opracowaniu takiego tytułu jest utworzenie rekordu hasła dla instytucji – w tym wypadku Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego (PTP) – wraz z notą informującą o jej historii. Stało się to – niewątpliwie – impulsem do zaznajomienia się z dziejami towarzystw pedagogicznych w Poznaniu i Wielkopolsce.

W artykule chciałabym poruszyć dwie kwestie. Po pierwsze, pokazać pewne nieścisłości w *Słowniku polskich towarzystw naukowych*, w notach opisujących towarzystwa pedagogiczne. Sprawa druga dotyczy wiedzy o instytucjach sprawczych, wiedzy wykorzystywanej w codziennej pracy katalogerów.

Wielkopolskie tradycje towarzystw pedagogicznych – zarys tematu

W XIX wieku na terenie Wielkopolski i Poznania żył i pracował wielki działacz oświatowy, pedagog i publicysta, Ewaryst Estkowski. Ten uznany pedagog w 1848 roku założył pierwsze w Polsce Towarzystwo Pedagogiczne, które działało cztery lata¹. W innym źródle – *Słowniku polskich towarzystw naukowych*, w notce sporządzonej przez Barbarę Krajewską-Tartakowską czytamy, że okres jego działalności trwał tylko dwa lata – od zebrania konstytuującego, które odbyło się 20 września 1848, do listopada 1849 roku. Organizacja była znana również pod nazwami: Towarzystwo Pedagogiczne w Poznaniu, Towarzystwo Pedagogiczne Polskie, Polskie Stowarzyszenie Pedagogiczne²; wydawała czasopismo „Szkoła Polska”³. W Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu znajdują się dwa egzemplarze tego tytułu: jeden oznaczony sygn. Sa 3937 (format 8°) z pełnym zasobem – tomy: 1(1849)-5(1853), drugi niekompletny ciąg.

Przyczyną sporego zamieszania jest ostatnie zdanie trzeciej części drugiego tomu *Słownika*: „Kontynuatorem działalności Towarzystwa było Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne im. Ewarysta Estkowskiego w Poznaniu”⁴. W części pierwszej drugiego tomu *Słownika*, w którym znajduje się opis tegoż Powszechnego Towarzystwa sporządzony przez Elżbietę Piechorowską, historię działalności podzielono na trzy okresy: 1848-1852, 1918, 1924-1939. Jako nazwę pierwotną, pochodzącą z okresu 1848-1852 podano: Towarzystwo Pedagogiczne Polskie⁵.

Zauważa się tutaj pewną niezgodność – powtórzenie lat działalności Towarzystwa Pedagogicznego oraz informację, iż działalność Powszechne-

¹ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2004, s. 102.

² Por. *Słownik polskich towarzystw naukowych*, t. 2, cz. 3: *Towarzystwa naukowe i upowszechniające naukę działające w przeszłości na ziemiach polskich*, red. B. Sordylowa, Warszawa 2001, s. 62-64.

³ *Szkoła Polska*, <http://www.wbc.poznan.pl/publication/34964> [dostęp 8.11.2007].

⁴ *Słownik polskich towarzystw naukowych*, t. 2, cz. 3: *Towarzystwa naukowe...*, s. 64.

⁵ *Słownik polskich towarzystw naukowych*, t. 2, cz. 1: *Towarzystwa naukowe i upowszechniające naukę działające w przeszłości na ziemiach polskich*, red. B. Sordylowa, Wrocław 1990, s. 460.

go Towarzystwa Pedagogicznego zamarła po roku 1853. Następnie czytamy: „wznowiono ją [działalność] na krótko w 1918 roku pod taką samą nazwą: Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne”. Wydaje się, że trudno uznać za wznowienie pracy, działalności po przerwie trwającej 65 lat. Dopiero w 1924 roku Towarzystwo dodało do swej nazwy imię założyciela – Ewarysta Estkowskiego.

Uważam, że należałoby wprowadzić poprawkę do noty Piechorowskiej na temat Powszechnego Towarzystwa Pedagogicznego im. Ewarysta Estkowskiego: wykreślić lata 1848-1852 z okresu działalności wraz z tekstem charakteryzującym ten czas. Powyższe kwestie nie dotyczą Powszechnego Towarzystwa Pedagogicznego. Są to wzmianki odnoszące się do Towarzystwa Pedagogicznego, założonego w XIX wieku przez Ewarysta Estkowskiego. Uwzględniono je w nocie Krajewskiej-Tartakowskiej, opisującej pierwsze w Polsce Towarzystwo Pedagogiczne w Poznaniu. Osobną sprawą jest ustalenie prawdziwego czasu jego działalności, ponieważ – jak widzimy – w różnych źródłach znaleźć można trzy okresy: 1848-1849, 1848-1852 i 1848-1853. Wyjaśnienie tej kwestii wymaga niewątpliwie osobnych badań.

Ostatnie zdanie noty na temat Powszechnego Towarzystwa Pedagogicznego im. Ewarysta Estkowskiego: „wybuch II wojny światowej przerwał działalność Towarzystwa”⁶ sugeruje, że aż do 1990 roku (rok wydania pierwszej części drugiego tomu *Słownika*) nie wiadomo nic na temat Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego, którego powstanie i działalność chcę w tej pracy pokazać.

Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne w latach 1936-1939

W tym miejscu należałoby powrócić do historii „Biuletynu Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego”. Jedyne tomy – R. 1, nr 2-4 (grudzień 1938), oznaczony sygnaturą 425037 II – wpłynął do Biblioteki Uniwersyteckiej jako dar 29 stycznia 1964 roku. Ofiarodawcą była Katedra Pedagogiki UAM – proweniencja 64 D 71 opisana na pierwszej stronie u góry, nad tytułem, niestety, na ilustracji jest niewidoczna⁷.

Poszukiwania podjęte w celu znalezienia numeru pierwszego, jakże ważnego, lub następnych w bibliotekach miasta Poznania nie przyniosły rezultatu. Przeszukano katalogi wszystkich ważniejszych bibliotek: Bibliotekę Poznańskiego

⁶ Ibidem, s. 461.

⁷ Informacje uzyskano z Archiwum Biblioteki Uniwersyteckiej – Księga darów.

BIULETYN POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PEDAGOGICZNEGO

R. I. Poznań, grudzień 1938 r. Nr. 3-4

SPRAWOZDANIE

o działalności Zarządu Poznńskiego Towarzystwa
Pedagogicznego w okresie od dn. 27. I. do dn. 15. XII. 1938 r.

Zarząd P. T. P. w okresie sprawozdawczym odbył trzy posiedzenia.

Na posiedzeniu w dniu 23. VI. 38 r., będącym z kolei piątym, po zakończeniu spraw bieżących, omówiono sprawę Biuletynu P. T. P. Postanowiono przy tym rozszerzyć zakres sprawozdań, t. j. zamieszczać informacje o działalności towarzystw naukowych.

Z kolei zajęto się sprawą założeń Poradni psychologiczno-wychowawczych. Opracowano programy prac poradni podjęli się z ramienia Zarządu P. T. P.: p. dyr. Szumowski, oraz p. dr Frycz.

Na posiedzeniu statutowym, w dniu 19. XI. 38 r., uzupełniono skład Zarządu przez kandydaturę p. Antoniego Romanckiego, asyst. U. P. na stanowisko sekretarza w miejsce odstąpiącego p. dr Zaworskiego Telesana.

Następnie przystąpiono do żądanej rozpatrzenia kwestii związanych z założeniami i funkcjonowaniem poradni. Działalność tej nowej instytucji, przewidziana pod egidą P. T. P., która zapewni jej właściwy kierunek oraz odpowiedni autorytet

Ilustracja 1. Strona tytułowa „Biuletynu Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego”

w Poznaniu – są to akta Urzędu Wojewódzkiego Poznańskiego oznaczone sygnaturą 419.

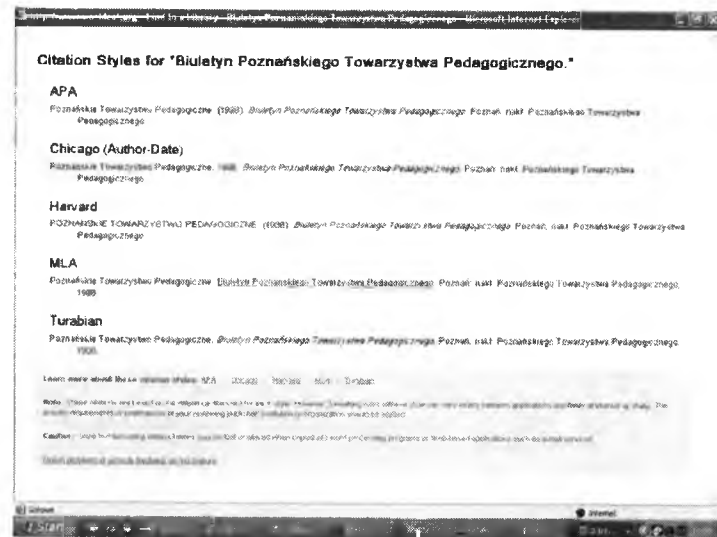
Zebranie konstytucyjne Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego odbyło się 20 grudnia 1935 roku w Gimnazjum im. Paderewskiego w Poznaniu. Wzięło w nim udział 12 osób; przewodniczył dr Stefan Frycz. Konkretnym efektem tego spotkania były: projekt Statutu Towarzystwa oraz postanowienie poczynienia kroków zmierzających do uznania Towarzystwa za istniejące, czego dowodem jest list wystosowany do Starostwa Grodzkiego w Poznaniu z 22 stycznia 1936 roku, podpisany przez 17 osób, które wolno nam uznać za członków założycieli. Niektóre z tych osób były pracownikami ówczesnego Uniwersytetu Poznańskiego⁹. Nowo powstałe Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne miało siedzibę w Collegium Me-

Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Bibliotekę Raczyńskich, Publiczną Bibliotekę Pedagogiczną, Dwuwydziałową Bibliotekę Nauk Społecznych. Słowem, wszystkich, w których tego typu wydawnictwo winno się znajdować. Tytułu tego nie znaleziono także w żadnej bazie bibliotecznej (poza bazą NUKAT, gdzie znajduje się opis sporządzony w BU, na podstawie numeru, o którym mowa w tym artykule). Natomiast pod adresem internetowym <http://www.worldcat.org> – Find in a Library⁸ znaleziono informację o aż pięciokrotnym powołaniu się na „Biuletyn Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego”. Nasuwa się zatem wniosek, że „Biuletyn” i Towarzystwo uznać należy za ważne i znaczące w historii pedagogiki wielkopolskiej.

Przygotowując rekord bibliograficzny i rozpoczynając poszukiwania informacji na temat Towarzystwa, dotarło do pełnych jego akt w Archiwum Państwowym

⁸ WorldCat to światowa baza danych o zbiorach bibliotecznych i ich właścicielach.

⁹ Byli to: 1) Stefan Błachowski, dr filozofii, prof. psychologii i pedagogiki eksperymentalnej, dziekan Wydziału Humanistycznego w latach: 1934/1935, 1935/1936, 1936/1937, prorektor w roku 1937/1938, prorektor w roku 1938/1939, 2) Stefan Frycz, dr filozofii, prow. wykł. zlec. historii wychowania i szkolnictwa na Wydziale Humanistycznym, 3) Piotr Żukowski, lektor języka rosyjskiego na Wydziale Humanistycznym. Por. *Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1937-1938*, Poznań 1938, s. 29, 34, 35.

Ilustracja 2. Cytowania tytułu „Biuletyn Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego”

dicum przy ulicy Fredry 10. Dalsze pisma w nagłówku nadawcy są opisane następująco: Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne, Poznań-Uniwersytet. Warto zwrócić uwagę na wyraźne akcentowanie związków Towarzystwa z Uniwersytetem; miało to swoje uzasadnienie, co postaram się bliżej wyjaśnić w dalszej części szkicu.

Urząd Wojewódzki, Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego oraz Starosta Grodzki Poznański niezwłocznie rozpoczęły procedury zmierzające do prawnego zarejestrowania nowego Towarzystwa. Jako ciekawostkę należy odnotować skrupulatność ówczesnych urzędów – sprawdzono zasadność powołania Towarzystwa, jego Statut oraz postawę moralną i lojalność założycieli wobec państwa i Rządu RP.

Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne w Poznaniu zostało wpisane do Rejestru Stowarzyszeń i Związków Poznańskiego Urzędu Wojewódzkiego pod numerem 1726, o czym zawiadamia pismo z kwietnia 1937 roku.

Do pisma załączono egzemplarz Statutu zatwierdzonego przez Urząd Wojewódzki.

PTP opłaciło także zamieszczenie informacji o swym powstaniu w *Monitorze Polskim* z 15 maja 1937, nr 110, s. 5.

Interesujący jest fakt, że w momencie narodzin Towarzystwa nie wiązano go z żadnym innym, natomiast w dalszych aktach można napotkać dokumenty odwołujące się do likwidacji Towarzystwa Psychologicznego im. E. Abramowskiego, którego majątek przejęło (miało przejąć) Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne.

Ilustracja 3. Pismo dokumentujące rejestrację przez dokonanie wpisu do Rejestru Stowarzyszeń i Związków Poznańskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu

Warto zwrócić uwagę na trzy cele, które PTP sobie postawiło: praca naukowa członków, rozpowszechnianie wiedzy pedagogicznej i psychologicznej oraz wprowadzanie jej w praktykę życiową. Jeden ze sposobów, w jaki Towarzystwo miało realizować swoje zadania, jest wymieniony w paragrafie 2, części B, pkt. 6 Statutu – wydawanie własnych wydawnictw. „Biuletyn Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego” był prawdopodobnie jedyną publikacją, jaką udało się Towarzystwu wydać.

W przypadku Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego z całą odpowiedzialnością można stwierdzić, że dopiero wybuch II wojny światowej spowodował przerwanie jego pracy.

„Biuletyn Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego” podaje ważną wiadomość dotyczącą Powszechnego Towarzystwa Pedagogicznego im. Ewarysta Estkowskiego. Wydaje się, że mając tak konkretną informację, można wnieść poprawkę do noty sporządzonej przez Piechorowską, zamieszczonej w pierwszej części drugiego tomu *Słownika* na stronie 461, mówiącej o tym, iż zakończyło ono swoją działalność nie w momencie wybuchu II wojny światowej, lecz najprawdopodobniej w roku 1938. Informację tę będzie można potwierdzić w momencie odnalezienia pierwszego numeru „Biuletynu” (por. ilustracja 4).

W notatce o zmianach w składzie Zarządu PTP istotna jest także wiadomość dotycząca kolejnych pracowników Uniwersytetu Poznańskiego, wstępujących w szeregi członków Towarzystwa oraz piszących w „Biuletynie”¹⁰.

¹⁰ Byli to: 1) Jan Sajdak, dr filozofii, b. docent filologii klasycznej Uniw. Jag., b. prof. filologii klasycznej Uniw. J.K., prof. zw. filologii klasycznej Uniw. P., dziekan Wydziału Filologicznego w roku 1924/1925, rektor w roku 1931/1932, 2) Antoni Roznerski, asystent Uniwersytetu Poznańskiego, 3) Stanisław Tync, docent, dr Uniwersytetu Poznańskiego, 4) Tadeusz Strumillo, dr, wykładowca UP. Por. *Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1938-1939*, Poznań, 1939, s. 31, 80, 83, 82.

Ilustracja 4. Pierwsza strona Statutu Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego

ZMIANY
w składzie Zarządu Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego

W związku z dokonaniem ustalenia likwidacji poprzednio istniejącego Towarzystwa Pedagogicznego im. Ewarysta Estkowskiego (por. nr 1 „Biuletyn”) ogłoszonym na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 1938 r. do Zarządu P. T. P. członków nowego zarządu T. Ped. p. prof. dra Jana Sajdaka i p. dra Ignacego Szymca. Ponadto stanowisko sekretarza objął p. dr Zdzisław Zaworski, p. Antoni Kuzmowski, zastąpił U. P.

SPRAWOZDANIE
z posiedzeń naukowych P. T. P.

Doc. dr Stanisław Tyrcz 2 V 1938 r.

Nauka języka polskiego w szkołach Prus Królewskich w w. XVI - XVIII.

Niewiele humanistów było uwzględnione w programie nauczania, na terenie szkół Prus Królewskich pod naciskiem wymagań życia teoretycznego, i gdańskie, toruńskie, sibiłskie wprowadziły naukę języka polskiego jako obowiązkową przedmiot.

W Toruniu na prz. seminarium nauczycielskiego prof. Stanisława (1868) istniała „szkoła polska” z nauczycielem Michałem Nicielą. Nie mówiąc o książkach i nie polskich szkołach polskich. Kierowało się prz. czynniki z rękopisów „Wskazywały” i „Nomenclatorum” op. P. Artomaasa. Wybitniejszy o to nauczycielem był poeta Jan Rydzicki, poprzednio nauczyciel polszczyzny w gimnazjum gdańskim. Tam przy objęciu urzędu wygłosił gorącą pochwałę języka polskiego. Archaiczny język „armarskich” oraz poetów Kochanowskiego i Reja. W Gdańsku naukę tę wprowadzono w r. 1599. Po Rybniku był tam nau

Ilustracja 5. Likwidacja Powszechnego Towarzystwa Pedagogicznego im. Ewarysta Estkowskiego

Nazwa instytucji w rekordzie bibliograficznym

Bibliotekarze – jest to bardzo istotne – winni informować czytelników o tym, że czasopisma i wydawnictwa ciągle są wydawane przez instytucje odpowiedzialne za ich merytoryczną zawartość i kształt. Jest to szczególnie widoczne w przypadku sprawozdań, biuletynów, roczników, tytułów będących organem danej instytucji¹¹.

Rekord hasła przygotowanego do zastosowania w rekordzie bibliograficznym, zgodnie z normą regulującą zasady sporządzania haseł¹², wygląda następująco:

- 110 \a Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne.
- 410 \a PTP.
- 665 \a Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne – spadkobierca poznańskich: Towarzystwa Pedagogicznego im. E. Estkowskiego i Koła Psychologicznego im. E. Abramowskiego, powstało w 1938.
- 670 \a Biuletyn Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego. – R. 1, nr 2/4 (1938).

¹¹ Zob. A. Szatkowska, *Hasło korporatywne w czasopismach – zarys problematyki*, „Biblioteka” 2007, nr 11, s. 197-215.

¹² *Hasła osobowe, korporatywne i tytułowe*, oprac. Maria Gajowniczek-Woźniak [et al.], Warszawa 1999.

W rekordzie hasła w polu 110 podano nazwę przyjętą, w polu 410 tak zwany trop „zob.” dla wariantów hasła korporatywnego, w polu 665 – notę historyczną, w polu 670 – tytuł katalogowanej pozycji.

Rekord bibliograficzny katalogowanej pozycji, czyli „Biuletynu Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego”, można zobaczyć w bazie lokalnej BU, w katalogu centralnym NUKAT, a także w bazie światowej WorldCat.

W Centralnej Kartotece Hasel Wzorcowych (CKHW) brak na razie hasel dla towarzystw powiązanych ze sobą: Powszechnego Towarzystwa Pedagogicznego w Poznaniu oraz Powszechnego Towarzystwa Pedagogicznego im. Ewarysta Estkowskiego w Poznaniu. Pierwsze powstało w 1918 roku, a w 1924 roku do nazwy dodano imię wielkiego pedagoga poznańskiego.

Rekord pierwszego, zgodnie z normą regulującą zasady sporządzania takich hasel, powinien wyglądać następująco:

110 \a Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne (Poznań).

410 \a Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne w Poznaniu.

410 \a PTP.

510 \w b \a Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne im. Ewarysta Estkowskiego (Poznań).

665 \a Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne w Poznaniu powstało w 1918. Od 1924 Towarzystwo dodało do swej nazwy imię Ewarysta Estkowskiego, nazwa brzmi: Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne im. Ewarysta Estkowskiego w Poznaniu. Działo do 1938.

670 \a katalogowana pozycja – tytuł wydawany przez Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne w Poznaniu i/lub Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne im. Ewarysta Estkowskiego w Poznaniu.

W tym rekordzie występuje pole 510 – jest to tak zwany trop „zob. też” – mogą tu wystąpić nazwy: poprzednia/poprzednie lub następna/następne wraz z kodem relacji w podpolu \w. W tym przypadku jest to nazwa późniejsza – po nadaniu Towarzystwu imienia patrona.

W CKHW istnieje rekord hasła wzorcowego do pierwszego na terenie naszego kraju (pod zaborami, oczywiście) Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Poznaniu.

110 \a Towarzystwo Pedagogiczne Polskie.

410 \a Stowarzyszenie Pedagogiczne.

410 \a Centralne Polskie Stowarzyszenie Pedagogiczne.

410 \a Towarzystwo Pedagogiczne w Poznaniu.

410 \a Towarzystwo Pedagogiczne.

410 \a Polskie Towarzystwo Pedagogiczne w Poznaniu.

665 \a Pierwsze w Polsce: Towarzystwo Pedagogiczne Polskie działało w latach 1848-1849 (lub do 1852) w Poznaniu.

670 \a Szkoła Polska. – R. 1, t. 1(1849).

670 \a SPTN.

670 \a Towarzystwa naukowe w Polsce / Waldemar Rolbiecki. – Warszawa, 1972.

Rekord bibliograficzny katalogowanej pozycji, czasopisma „Szkoła Polska”, można odnaleźć w katalogu centralnym NUKAT oraz w trzech bazach lokalnych: Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego oraz Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Na przykładzie wyżej opisanych towarzystw widać, jak ważne są rzetelne i pełne informacje na temat instytucji, szczególnie w źródłach uznawanych za istotne, takich jak *Słownik polskich towarzystw naukowych*, a także jak istotną funkcję pełnią dopowiedzenia w rekordzie hasła. To one pomagają rozróżnić daną instytucję – zastosowanie właściwej nazwy siedziby i/lub nazwy terytorium, na którym działa organizacja, lata działalności, określenie typu ciała zbiorowego lub inne, umożliwiające pełną identyfikację¹³.

Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne z lat 1956-1981

W tomie pierwszym *Słownika*, opisującym towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce (mowa o latach siedemdziesiątych XX wieku – tom pierwszy wydano w 1978 roku), na stronach 166-168 Andrzej Pfeiffer opisał Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne, założone w 1956 roku w Poznaniu. Korzeni upatrywano w Konwersatorium Pedagogicznym istniejącym od 1951 roku przy ówczesnej Katedrze Pedagogiki UAM¹⁴.

Zarząd organizacji stanowili pracownicy Uniwersytetu Poznańskiego, wybitne, uznane postaci nauki polskiej, profesorowie: Heliodor Muszyński, Leon Leja, Jan Hellwig, Stanisław Kowalski, Józef Kwiatek czy wspomniany wyżej Andrzej Pfeiffer.

Odwołując się do treści wcześniejszych, chcę podnieść sprawę powiązania obu towarzystw: Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego z lat 1938-1939 oraz Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego z lat 1956-1981.

Jestem skłonna przypuszczać, że założyciele powojennego Towarzystwa nie dotarli do informacji o Towarzystwie z końca lat trzydziestych. Sądzę też, że przyczyną niewiedzy oraz trudności w dotarciu do informacji jest fakt, iż jedynym śladem działalności Towarzystwa przedwojennego był „Biuletyn Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego” oraz akta znajdujące się w Archiwum Państwowym w Poznaniu.

¹³ Ibidem, s. 37.

¹⁴ *Słownik polskich towarzystw naukowych*, t. 1: *Towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce*, red. L. Łoś, Wrocław 1978, s. 166-168.

Podsumowanie

Tym artykułem pragnę przyczynić się do sprostowania nieścisłości czy wręcz mylnych informacji na temat wielkopolskich stowarzyszeń pedagogicznych oraz wypełnienia luki w *Słowniku polskich towarzystw naukowych*. Wydaje mi się, że należałoby uzupełnić tom drugi: *Towarzystwa naukowe i upowszechniające naukę, działające w przeszłości na ziemiach polskich*, o notę opisującą międzywojenne Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne, a także dodać w tonie pierwszym do notki autorstwa Andrzeja Pfeiffera dotyczącej historii PTP z lat 1956-1981 informację na temat jego początków (lata 1938-1939).

W codziennej pracy katalogerów często sięga się do różnych źródeł informacji, aby spełnić wymogi norm i standardów międzynarodowych przyjętych do stosowania w bibliotekach naszego kraju. Widać zatem, jak ważne jest, aby w miarę odkrywania nowych materiałów korygować informacje w zbiorach już opublikowanych, a także propagować je w źródłach aktualnie preferowanych, np. w Wikipedii¹⁵.

¹⁵ *Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Pozna%C5%84skie_Towarzystwo_Pedagogiczne [dostęp 27.05.2008].